

Ulvinsalon Kaurosenlehdon kaksisiipiskartoitus 2018

Beetles LIFE (LIFE17NAT/FI/000181)

Kaj Winqvist & Seppo Karjalainen

Raportti (asianumero MH **6848/2020**)
Metsähallitus, Luontopalvelut, Pohjanmaa-Kainuu
26.7.2022

JOHDANTO JA MENETELMÄT

Kartoituksen tarkoitus

Tämä raportti on tuotettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Beetles-LIFE -hankkeessa. Raportin tuloksia hyödynnetään Ulvinsalon Natura-alueen (FI1200056) ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämä kaksisiipiskartoitus on tehty em. Natura-alueella sijaitsevan Kaurosenlehdon alueella. Kaurosenlehdon lähistöllä olevan hoitokohteen hoitotoimien päätarkoituksena on saada parannettua lähiseudulla kuolleilla kuusilla kuoren alla elävän korpikolvan (*Pytho kolwensis*) elinmahdollisuuksia ja siten saada laji levittäytymään myös Kaurosenlehdon lähituntumaan. Tavoitteena on lähinnä saada osa kohteella kasvavista kuusista kuolemaan enneaikaisesti.

Kirjoittajat ovat yksin vastuussa tämän raportin sisällöstä. Se ei välttämättä vastaa Euroopan unionin mielipidettä. EASME ja Euroopan komissio eivät ole vastuussa siitä, miten siinä olevaa tietoa käytetään.

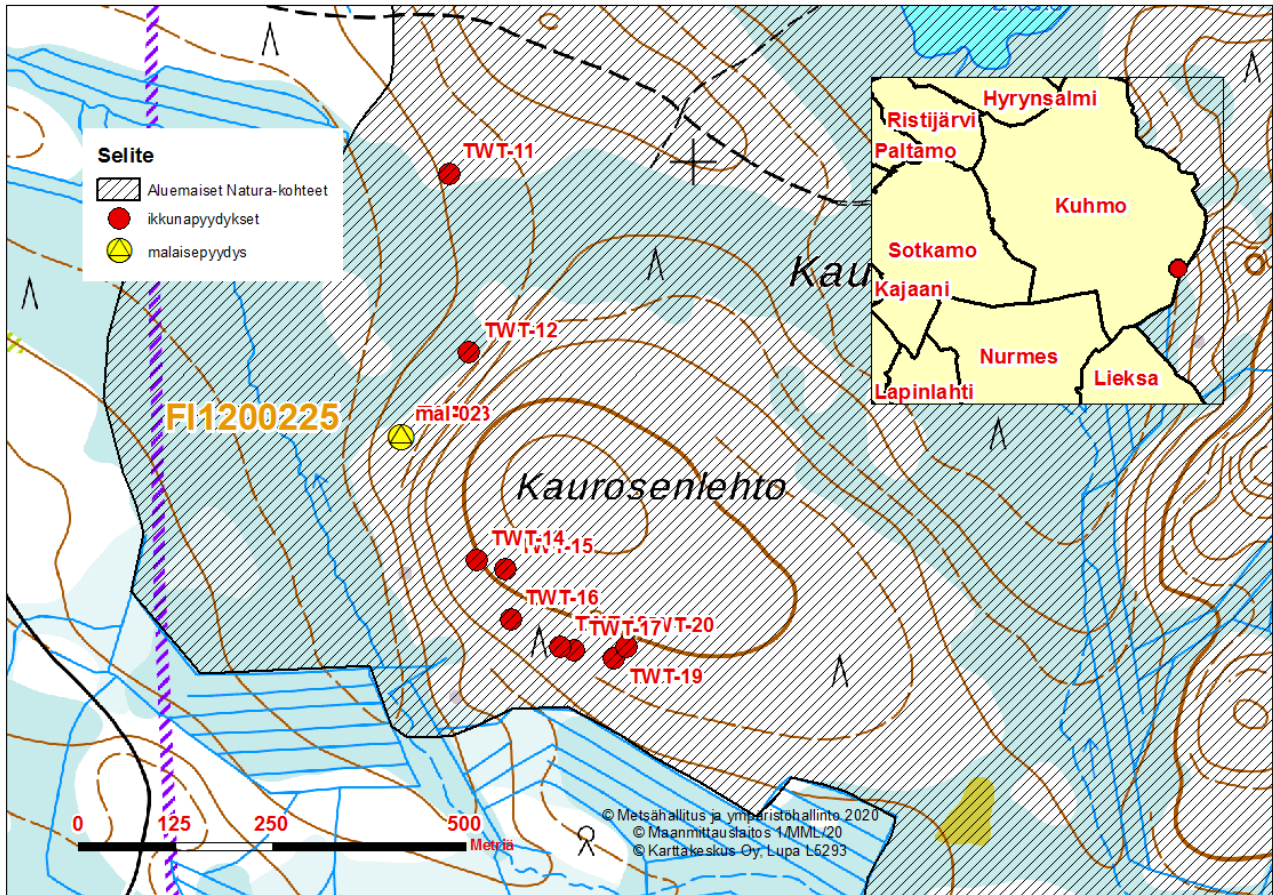
Kartoituskohteet ja -menetelmät

Ulvinsalon Kaurosenlehto sijaitsee Ulvinsalon luonnonpuiston eteläpuolella rajavyöhykkeellä Kainuussa Kuhmon kunnan alueella. Eliömaantieteellisesti kartoitettu kohde sijaitsee Kainuun (Ok) eliömaakunnassa. Kohde on vanhaa boreaalista sekametsää.

Kaksisiipiskartoitus tehtiin kovakuoriais- ym. kartoitusten ohessa vuonna 2018 sijoittamalla metsään yksi Malaise-pyydys ja 10 puihin kiinnitettävää runkoikkunapyydyistä. Pyydykset olivat pyynnissä 8.6.-30.8.2018. Pyydyspuiksi valittiin pystyssä olevien, eri asteisesti lahovikaisten puiden ja pötkelöiden joukosta silmämääräisesti parhaimman näköiset. Kuusivaltaisessa metsässä pyydyksistä kolme sijoitettiin kuusiin. Viisi pyydyistä sijoitettiin haapoihin ja kaksi taulakääpäisiin koivuihin.

Pyydysten sijainti Kaurosenlehdon alueella on esitetty kartassa 1. Pyydysten koordinaatit ja pyydyspuutiedot puolestaan on esitetty taulukossa 1. Kartassa 1 esitetyt pyydysten numerokoodit (TWT-01-TWT-09) ovat samat kuin taulukoissa 1 ja 2 esitetyt pyydykskoodit. Pyydykspuut: kts. kuvat 1-10.

Pyydykset koettiin kesän aikana keskimäärin neljän viikon välein, jolloin koentakertoja kertyi kaikkiaan kolme. Seppo Karjalainen, Mikko Heikura ja Maarit Isokääntä asensivat pyydykset. Pyydykskoennasta kesän aikana vastasivat Mikko Heikura ja Maarit Isokääntä. Pyydynäytteiden esikäsittelyn suoritti Mikko Heikura. Kertynyt hyönteisaineisto säilöttiin alkoholiin. Kärpästen määrityksestä vastasi Kaj Winqvist. Sienisääskien, isovaaksiaisten ja pikkuvaaksiaisten määrityksestä vastasi Seppo Karjalainen. Raportin koostamisesta vastasivat Seppo Karjalainen, Kaj Winqvist ja Sampsu Malmberg yhdessä.

Kartta 1. Ikkunapyydysten ja Malaise-pyydyksen sijainti ja Natura-alue.

Taulukko 1. Ulvinsalon kaurosenlehdossa v. 2018 vireessä olleiden pyydysten koordinaatit sekä pyydyspuutiedot ikkunapyydysten (TWT-11-TWT-20) osalta. Lahoaste 1 = puuainekseltaan kova lahopuu, 2 = pintalahko, 3 = pidemmälle lahonnut, 4 = läpilaho.

pyydyskoodi	Ykj N	Ykj E	Euref X	Euref Y	puulaji	Läpimitta (cm)	puunpituus (m)	Lahoaste	kuori-%	käävät
mal-02	7097617	3662862	662624	7094646						
TWT-11	7097956	3662923	662685	7094985	kuusi	30	14	1	100	ei kääpiä
TWT-12	7097725	3662949	662711	7094754	kuusi	30	15	1	-	ei kääpiä
TWT-13	7097617	3662862	662624	7094646	haapa	-	2	4	-	ylivuotisia helttasieniä
TWT-14	7097457	3662959	662721	7094486	haapa	71	-	-	100	ei kääpiä
TWT-15	7097446	3662995	662757	7094475	haapa	54	17	1	100	
TWT-16	7097381	3663003	662765	7094410	haapa	40	13	1	100	kantokääpää
TWT-17	7097341	3663084	662846	7094370	koivu	38	5	4	100	taulukääpää
TWT-18	7097346	3663066	662828	7094375	haapa	50	22	-	100	
TWT-19	7097329	3663136	662898	7094359	koivu	41	5	4	90	kantokääpää
TWT-20	7097345	3663151	662913	7094374	kuusi	44	21	2	80	ei kääpiä

Kuva 1. TWT-11 1

Kuva 4. TWT-14

Kuva 7. TWT-17

Kuva 2. TWT-12

Kuva 5. TWT-15

Kuva 8. TWT-18

Kuva3. TWT-13

Kuva 1. TWT-16

Kuva 9. TWT-19

Kuva 10. TWT-20

Kuva 11. Malaise-pyydys Mal-02

TULOKSET

Kymmenellä runkoikkunapyydyksellä ja yhdellä Malaise-pyydyksellä kerätystä aineistosta määritettiin 110 kärpäslajia, 23 sienisääskilajia ja 5 vaaksiaislajia. Joukossa ei ole uhanalaiseksi luokiteltuja lajeja, mutta silmälläpidettäviä (NT) lajeja löytyi yksi. Maalle uusia lajeja löytyi 5, joista yksi on myös kuvaamaton. Kaikki kartoituksessa löytyneet merkittävät kaksisiipislajit on lueteltu taulukossa 2. Lisäksi kaikki kartoituksessa löytyneet kärpäslajit on mainittu liitteessä 1 ja kaikki sienisääski- ja vaaksiaislajit puolestaan liitteessä 2.

Taulukko 2. Ulvinsalon Kaurosenlehdon pyydysaineistosta määritetyt merkittävät kaksisiipislajit. Uhanalaisuusluokat (IUCN 2019): Hyvärinen ym. 2019. Haaparuskokirsikäs kuuluu pikkuvaaksiaisiin, kun taas kaikki muut taulukon lajit kuuluvat kärpäsiin.

Tieteellinen lajinimi ja suomenkielinen lajinimi	luokka 2019	pyydykset	yksilöitä yht.	muu tieto
<i>Limonia badia</i> , haaparuskokirsikäs	NT	mal-01	1	vanhan metsän lahoppulaji, toukka haavan kuoren alla
<i>Megaselia karjalainen</i> n. sp.	-	TWT-17	1	Kuvaamaton laji
<i>Megaselia rupestris</i>	-	TWT-17	1	Maalle uusi laji
<i>Megaselia specularis</i>	NE	mal-01	1	Maalle uusi laji
<i>Megaselia feshiensis</i>	-	TWT-20	1	Maalle uusi laji
<i>Megaselia breviseta</i>	NE	mal-01	1	Suomen lajilistalla, mutta ei tiedossa aiempia havaintoja tai paikkoja
<i>Megaselia fuscipalpis</i>	NE	TWT-13	1	3:s havaintopaikka maasta, havaittu viimeksi 1960
<i>Megaselia rubella</i>	-	mal-01	1	3:s havaintopaikka maasta
<i>Megaselia hibernans</i>	NE	TWT-15	1	3:s havaintopaikka maasta
<i>Megaselia cirriventris</i>	NE	mal-01	1	3:s havaintopaikka maasta

<i>Drosophila ingraca</i>		TWT-15	1	3:s havaintopaikka maasta
<i>Paradelia palliceps</i>	-	mal-01	1	3:s yksilö maasta
<i>Megaselia errata</i>	-	TWT-15, mal-01	1	4:s havaintopaikka maasta
<i>Megaselia meconicera</i>	NE	TWT-12	1	5:s havaintopaikka maasta
<i>Trafoia monticola</i>	LC	mal-01	1	7:s havainto maasta
<i>Rondania dimidiata</i>	LC	mal-01	1	Alle 10 havaintopaikkaa maasta
<i>Synactia parvula</i>	-	TWT-18	1	6:s havaintopaikka maasta

Merkittävimpien lajien esittelyt

Punaisen listan lajit

Haaparuskokirsikäs, *Limonia badia* NT

Laji elää toukkana lahoppuussa, haavan kuoren alla. Lajia pidetään vanhojen metsien lajina. Aiempia havaintopaikkoja on Suomesta toistakymmentä, ja ne ovat keskittyneet Järvi-Suomen alueelle, mutta pohjoisin havaintopaikka on Perä-Pohjanmaalta. Laji on jopa löydetty aikaisemminkin Ulvinsalosta (v. 2005). Levinneisyydeltään laji on holarktinen, vaikka kuvattiinkin Kanadasta (Starý & Salmela 2004). Tämän kartoituksen yksilö saatiin läpilahon maapuuhaavan viereen asetetulla malaise-pyydyksellä.

Tieteelle uudet ja maalle uudet lajit

Megaselia karjalainen n. sp.

8.6.-5.7.2018, 1m, (runkoikkunapyydyys)

Tieteelle uusi laji. Kuvataan myöhemmin todennäköisesti osana laajempaa eurooppalaista uusien *Megaselia*-lajien julkaisua.

Megaselia feshiensis Disney, 1987 (Phoridae)

5.7.-2.8.2018, 1m, (runkoikkunapyydyys), E. Boggild det.

Maalle uusi laji. Ruotsista ja Norjasta tunnetaan aiemmin lukuisia havaintoja.

Megaselia rupestris Schmitz, 1934 (Phoridae)

8.6.-5.7.2018, 1m, (runkoikkunapyydyys), E. Boggild det.

Maalle uusi laji. Tunnettiin aiemmin Ruotsista ja gbif.org-sivusto mainitsee myös ilmeisesti vanhemman ja kirjallisuustietoon perustuvan löydön eteläisestä saaristosta. Suomen viralliselta lajilistalta laji on kuitenkin tähän asti puuttunut.

Megaselia specularis Schmitz, 1935 (Phoridae)

5.7.-2.8.2018, 1m, (malaise), E. Boggild det.

Maalle uusi laji. Kahanpään (2014) Suomen kärpästen lajiluettelossa mainitaan vain vanha epävarma tieto lajista.

Muut huomionarvoiset lajit

Megaselia breviseta (Wood, 1912) (Phoridae)

5.7.-2.8.2018, 1m, (malaise)

Jonkinlainen Suomen listan kysymysmerkkilaji, josta nyt saatiin varmistettu löytö.

***Megaselia fuscipalpis* (Lundbeck, 1920) (Phoridae)**

8.6.-5.7.2018, 1m, (runkoikkunapyydys)

Tästä lajista oli olemassa vain kaksi vanhempaa löytöpaikkaa: Tampereen Messukyläs (1960) ja vielä vanhempaa Espoon Westend.

***Megaselia rubella* (Schmitz, 1920) (Phoridae)**

Vasta viimeisimmässä Metsähallituksen pyydystutkimuksessa Suomesta uutena löytynyt laji, joka todennäköisesti ei kuitenkaan ole ensinkään harvinainen, koska sitä nopeassa tahdissa löytyi useammasta paikasta. Lajia ei vain osattu tunnistaa aiemmin.

***Megaselia hibernans* Schmitz, 1920 (Phoridae)**

8.6.-5.7.2018, 1m, (runkoikkunapyydys)

Neljäs havaintopaikka maasta.

***Megaselia cirriventris* Schmitz, 1929 (Phoridae)**

5.7.-2.8.2018, 1m, (malaise)

Vaikka kovin monia vahvistettuja havaintopaikkoja ei vielä ole, tämä melko helposti tunnistettava laji on osoittautunut erityisesti maan pohjoisemmalla puoliskolla laajalle levinneeksi ja paikoin runsaaksikin.

***Megaselia errata* (Wood, 1912) (Phoridae)**

8.6.-5.7.2018, 1m, (runkoikkunapyydys), 5.7.-2.8. 2018, 1m, (malaise)

Neljäs havaintopaikka maasta.

***Megaselia meconicera* (Speiser, 1925) (Phoridae)**

8.6.-5.7.2018, 1m, (runkoikkunapyydys)

Viides havaintopaikka maasta.

***Drosophila ingraca* Hackman, 1957 (Drosophilidae)**

8.6.-5.7.2018, 1f, 5.7.-2.8. 2018, 1m2f, 2.-30.8. 2018, 1f (kaikki runkoikkunapyydyksistä)

Faunistisesti huonosti tunnettu pienikokoinen mahlakärpänen. Tähän mennessä lajista oli tiedossa vain 2 aiempaa löytöpaikkaa etelärannikolta. Ulvinsalon Kaurosenlehdon materiaalissa laji kuitenkin oli heimonsa runsain.

***Paradelia palliceps* (Zetterstedt, 1845)**

5.7.-2.8.2018, 1m, (malaise)

Äskettäin Suomesta löydetty Anthomyiidae-heimon laji, josta nyt saatiin kolmas löytöpaikka. Aiemmat olivat Hämeenlinnan Evolta ja Utsjoelta.

***Trafoia monticola* Brauer & Bergenstamm, 1893**

8.6.-5.7.2018, 1m, (malaise)

Harvinainen loiskärpäslaji, josta tunnettiin 6 aiempaa löytöä Etelä- ja Keski-Suomesta. Isäntälajia ei tunneta.

***Rondania dimidiata* (Meigen, 1824) (Tachinidae)**

8.6.-5.7.2018, 1f, (malaise)

Pohjoispainotteinen laji, josta tunnettiin alle 10 suomalaista aiempaa havaintopaikkaa. Loisii Otiorrhynchus-suvun kärsäkkäillä.

***Synactia parvula* (Rondani, 1861) (Tachinidae)**

5.7.-2.8. 2018, 1ex, (runkoikkunapyydys)

Harvinainen ja vasta vuonna 2016 maalle uutena tavattu loiskärpäslaji, josta jossain määrin itäpainotteisesti tunnettiin 5 aiempaa suomalaista löytöä. Suosinee metsäisiä biotooppeja. Isäntälajia ei tunneta.

Huomioita tuloksista

On huomattava, että kartoituksessa käytetyistä pyydystyypeistä, pyydysten määrästä sekä pyydysten sijoittelusta johtuen löydetty sienisääskien, vaaksiaisten ja kärpästenkin lajimäärä edustaa vain pientä osaa kyseisellä Natura-alueella tavattavasta lajimäärästä. Ja jälleen kerran laajassa ja puutteellisesti tunnetusta *Megaselia*-suvusta (Phoridae) kyettiin määrittämään vain osa pyydyksissä olleesta lajistosta.

Mukana Ulvinsalossa olivat malaise- ja runkoikkunapyydykset, mutta ei keltavateja. Nämä kaksi menetelmää kuitenkin keräävät erinomaisesti juuri laajaa *Megaselia*-sukua (Phoridae). Ja kun sen lajisto erityisesti Suomen syrjäisemmissä osissa tunnetaan vielä varsin heikosti, ei ollut suurikaan yllätys, että tästäkin aineistosta saatiin merkittävää uutta lajistotietoa *Megaselioista*. Joukossa oli yksi kuvaamaton, useampia muita maalle uusia lajeja ja monia sellaisia lajeja, joista vain jokunen aiempi suomalainen löytö tiedettiin. Ajan saatossa juuri tällaisten aineistojen määrittäminen ja havaintojen taltiointi selventävät erinomaisesti kuvaa siitä, mitkä *Megaselia*-lajit lopulta Suomessa ovat yleisiä ja mitkä paikoittaisempia ja minkälaisia biotooppeja suosivia.

Määritetystä lajistosta yllättävin yksittäinen löytö oli varmaankin useammassa havaintoerässä esiintynyt *Drosophila ingrica* -mahlakärpänen, koska tuon matalaprofiilisen lajin ei olisi luullut missään aineistossa olevan heimonsa runsain. Jokunen muukin harvinaisuus mukana oli, kuten *Paradelia palliceps* (Anthomyiidae) ja *Trafoia monticola* (Tachinidae). Yleisesti ottaen Ulvinsalon lajisto oli kuitenkin melko tavanomaista, eikä juuri mikään yksittäinen heimo tai muu laji noussut aineistossa erityisen yllättävästi esiin.

Piilevää Suomessa erittäin harvinaisten lajien potentiaalia Kuhmonkin alueella kuitenkin lienee. Viime aikoina on Suomen kärpästutkimuksen piirissä epäilty, että itäinen ja pohjoinen, usein länsieurooppalaisessa määrityskirjallisuudessa huonosti edustettuna oleva faunaelementti olisi oletettua huomattavasti suurempi. Ulvinsalon materiaalissakin oli 2 koirasyksilöä *Coenosia*-suvun sukaskärpästä (Muscidae), jotka muistuttivat kauempaa Venäjältä tunnettua lajia *Coenosia baikalensis* eroten kuitenkin siitäkin genitaaleiltaan. Kyseessä on mahdollisesti kuvaamaton laji, mutta tuon asian selvittäminen vaatisi lisää kansainvälistä yhteistyötä.

HOITO- YM. SUOSITUKSET

Beetles LIFE:n Kaurosenlehdon pohjoispuolelle on suunniteltu toimenpiteitä, joilla on tarkoitus parantaa korpea korpikolvalle soveltuvaksi, jotta laji voisi mahdollisesti levittäytyä sinne lähialueilla olevista esiintymistään. Kyseiset hoitotoimenpiteet eivät heikennä korven eteläpuolella sijaitsevalla Kaurosenlehdolla elävän lajiston elinolosuhteita. Kohteella elävään kaksisiipilajistoon kuusilahopuun lisääntymisellä jatkossa ei ole oletettavasti kovinkaan merkittävää (tuskin ainakaan huonontavaa) vaikutusta.

KIITOKSET

Suuret kiitokset Esben Boggildille, joka auttoi *Megaselia*-lajien määrittämisessä. Antti Haarto ja Jere Kahanpää toimivat vaikeimpien ja merkittävimpien löytöjen tarkistajina ja ”opponentteina”, mistä kiitokset. Jaakko Pohjoismäelle ja Miroslav Bartakille niin ikään kiitokset määrittämisavusta heimoissa Empididae ja Tachinidae.

Kiitokset Outi Isokännälle ja Mikko Heikuralle pyydysten asentamisavusta Kaurosenlehdon maastoon kesäkuussa n. + 6 asteen lämpötilassa. Kiitokset erikseen Mikolle Pyydysten kokemisesta sekä huolellisesta

heimo	laji	IUCN 2019	muu tieto	yht. lkm.	mal-01	TWT-11	TWT-12	TWT-13	TWT-14	TWT-15	TWT-16	TWT-17	TWT-18	TWT-19	TWT-20
Dolichopodidae	Medetera obscura	LC		1	1										
Dolichopodidae	Medetera signaticornis	LC		2		1				1					
Drosophilidae	Chymomyza costata	NE		3	1	1				1					
Drosophilidae	Drosophila ingrca	NE		5					1	4					
Drosophilidae	Scaptomyza pallida	NE		1			1								
Drosophilidae	Stegana nigrithorax	NE		1	1										
Dryomyzidae	Pseudoneuroctena senilis	LC		1	1										
Empididae	Empis lucida	NE		2	1				1						
Empididae	Iteaphila nitidula	NE		1	1										
Empididae	Rhampomyia albidiventris	NE		2	1									1	
Empididae	Rhampomyia anomalina	NE		6	6										
Empididae	Rhampomyia poplitea	NE		1	1										
Empididae	Rhampomyia unguiculata	NE		4	4										
Fanniidae	Fannia corvina	NE		1	1										
Heleomyzidae	Scolioctena nigrinervis	NE		1			1								
Heleomyzidae	Suillia fuscicornis	NE		1											1
Hippoboscidae	Ornithomya chloropus	LC		2						2					
Hybotidae	Bicellaria intermedia	NE		1	1										
Hybotidae	Bicellaria nigra	NE		1			1								
Hybotidae	Euthyneura myrtilli	NE		3	2						1				
Hybotidae	Hybos grossipes	NE		13	1	1	1		4	3					3
Hybotidae	Platypalpus boreoalpinus	NE		12	12										
Hybotidae	Platypalpus confinis	NE		1	3										
Hybotidae	Platypalpus ecalceatus	NE		1	1										
Hybotidae	Platypalpus stigmatellus	NE		7	4	2					1				
Hybotidae	Tachypeza heeri	NE		5	5										
Hybotidae	Tachypeza nubila	NE		18	1	4	2	2		4		2	1	1	1
Hybotidae	Tachypeza truncorum	NE		6				4	1	1					
Lauxaniidae	Homoneura lamellata	LC		1					1						
Lauxaniidae	Sapromyza hyalinata	LC		1					1						
Lauxaniidae	Sapromyza zetterstedti	LC		2						2					
Lonchaeidae	Lonchaea affinis	NE		2	1					1					
Lonchaeidae	Lonchaea albitarsis	NE		1	1										
Lonchaeidae	Lonchaea chorea	NE		1	1										
Lonchaeidae	Lonchaea fugax	NE		1						1					
Lonchaeidae	Lonchaea zetterstedti	NE		1	1										
Muscidae	Coenosia octopunctata	NE		8	8										
Muscidae	Coenosia pudorosa	NE		3	2		1								
Muscidae	Helina annosa	NE		1						1					
Muscidae	Helina ciliatocosta	NE		1		1									
Muscidae	Helina evecta	NE		1	1										
Muscidae	Helina pubiseta	NE		1	1										
Muscidae	Hydrotaea irritans	NE		1							1				
Muscidae	Mydaea anicula	NE		1	1										
Muscidae	Phaonia canescens	NE		4						4					
Muscidae	Phaonia consobrina	NE		2	2										
Muscidae	Phaonia errans	NE		2	2										
Muscidae	Phaonia grandaeva	NE		3	2						1				

